

TECHNOLOGIE

Globalne rozwiązania prawne dla zdecentralizowanych organizacji autonomicznych

Zdecentralizowane organizacje autonomiczne, powszechnie znane jako DAO, reprezentują fundamentalnie nowy model organizacyjny, który wykorzystuje technologię blockchain do stworzenia struktur zarządzania funkcjonujących bez tradycyjnej hierarchii korporacyjnej czy scentralizowanego organu kontrolnego.

ROBERT NOGACKI
radca prawny, partner zarządzający, Kancelaria Prawna **Skarbiec**, specjalizująca się w doradztwie prawnym, podatkowym oraz strategicznym dla przedsiębiorców

W swojej istocie DAO stanowi system zarządzania oparty na kodzie komputerowym, w którym zasady operacyjne są zapisane w inteligentnych kontraktach automatycznie wykonywanych na blockchain, a decyzje podejmowane są kolektywnie przez posiadaczy tokenów zarządczych poprzez mechanizmy głosowania zapisane w protokole.

Natura i funkcje zdecentralizowanych organizacji autonomicznych

Koncepcja DAO wyłoniła się z dążenia do stworzenia organizacji, które mogłyby funkcjonować w sposób całkowicie transparentny, odporny na cenzurę i niezależny od tradycyjnych struktur władzy. W przeciwieństwie do konwencjonalnych korporacji, gdzie zarząd i kadra kierownicza podejmują kluczowe decyzje, DAO operują na zasadzie rozproszonego konsensusu, gdzie każdy posiadacz tokenu zarządczego może uczestniczyć w procesie decyzyjnym proporcjonalnie do liczby posiadanych tokenów. Ta struktura teoretycznie eliminuje potrzebę zaufania do centralnego autorytetu, zastępując je zaufaniem do kodu i matematycznych algorytmów.

Funkcjonalnie DAO służą różnorodnym celom w ekosystemie cyfrowym. Mogą zarządzać protokołami DeFi, alokując kapitał i podejmując

decyzje o rozwoju protokołu, finansować projekty poprzez granty społecznościowe, zarządzać cyfrowymi aktywami i **skarbcami**, koordynować działania społeczności wokół wspólnych celów, czy nawet prowadzić działalność inwestycyjną. Przykładowo, MakerDAO zarządza protokołem stablecoina DAI, podejmując decyzje o parametrach ryzyka i zabezpieczeniach, podczas gdy Uniswap DAO kontroluje rozwój i zarządzanie jedną z największych zdecentralizowanych giełd kryptowalut.

Mechanizm działania DAO opiera się na trzech fundamentalnych elementach: tokenach zarządczych przyznających prawa głosu, inteligentnych kontraktach wykonujących decyzje oraz mechanizmach propozycji i głosowania. Gdy członek DAO proponuje zmianę, pozostali członkowie głosują za pomocą swoich tokenów, a po osiągnięciu określonego progu akceptacji, inteligentny kontrakt automatycznie wykonuje zatwierdzoną decyzję bez potrzeby interwencji człowieka. Ta automatyzacja teoretycznie eliminuje ryzyko korupcji, nepotyzmu czy innych form nadużyć władzy charakterystycznych dla tradycyjnych struktur organizacyjnych.

Fundamentalne wyzwania prawne DAO

Pomimo swojego innowacyjnego charakteru, DAO napotykają fundamentalne wyzwania prawne wynikające z rozbieżności między ich zdecentralizowaną naturą a tradycyjnymi systemami prawnymi zaprojektowanymi dla scentralizowanych pod-

miotów. Pierwsze i najważniejsze wyzwanie dotyczy braku osobowości prawnej. W większości jurysdykcji prawo rozpoznaje określone formy organizacyjne takie jak spółki kapitałowe, fundacje czy stowarzyszenia, każda z jasno zdefiniowanymi strukturami zarządzania, odpowiedzialnością i obowiązkami. DAO, funkcjonujące jako rozproszone sieci uczestników bez formalnej rejestracji czy fizycznej siedziby, nie mieszczą się w tych tradycyjnych kategoriach.

Brak osobowości prawnej generuje kaskadę praktycznych problemów. DAO nie mogą w swoim własnym imieniu zawierać umów, co uniemożliwia im wynajmowanie biur, zatrudnianie pracowników czy zawieranie umów z dostawcami usług. Nie mogą również otwierać rachunków bankowych, co zmusza je do polegania wyłącznie na kryptowalutach, ograniczając ich zdolność do interakcji z tradycyjną gospodarką. Problem własności intelektualnej jest również poważny – bez osobowości prawnej DAO nie mogą rejestrować patentów, znaków towarowych czy praw autorskich, co naraża ich innowacje na przywłaszczenie przez konkurencję.

Kwestia odpowiedzialności stanowi kolejne krytyczne wyzwanie. W tradycyjnych korporacjach istnieją jasne mechanizmy ograniczonej odpowiedzialności chroniące akcjonariuszy przed osobistymi stratami przekraczającymi ich inwestycję. W przypadku DAO status prawny uczestników pozostaje niejasny. Czy posiadacze tokenów są współnikami w spółce cywilnej ponoszącej nieograniczoną odpowiedzialność solidarną?

Czy może są jedynie użytkownikami oprogramowania bez żadnej odpowiedzialności? Niedawne orzecznictwo, szczególnie sprawa CFTC przeciwko Ooki DAO, sugeruje, że sądy mogą traktować DAO jako niezarejestrowane stowarzyszenia, nakładając odpowiedzialność na wszystkich uczestników posiadających tokeny zarządcze.

Klasyfikacja tokenów i implikacje regulacyjne

Szczególnie złożonym aspektem regulacji DAO jest klasyfikacja tokenów zarządczych pod kątem prawa papierów wartościowych. Amerykańska Komisja Papierów Wartościowych i Giełd ustanowiła precedens w analizie „The DAO” z 2017 roku, stosując test Howey do określenia, czy tokeny DAO stanowią papiery wartościowe. Test ten bada, czy występuje inwestycja pieniędzy we wspólnie przedsięwzięcie z oczekiwaniami zysków pochodzących głównie z wysiłków innych osób. SEC stwierdziła, że tokeny The DAO spełniały te kryteria, ponieważ inwestorzy wpłacali Ether oczekując zwrotów z inwestycji dokonanych przez kuratorów DAO.

Ta klasyfikacja ma daleko idące konsekwencje. Jeśli tokeny zarządcze są papierami wartościowymi, ich emisja podlega wymogom rejestracyjnym, włączając w to przygotowanie prospektu emisyjnego, regularne raportowanie finansowe i przestrzeganie przepisów o ochronie inwestorów. Dla wielu DAO, szczególnie tych funkcjonujących w sposób rzeczywiście zdecentralizowany bez centralnego

emitenta, spełnienie tych wymogów jest praktycznie niemożliwe. Paradoksalnie, próby dostosowania się do regulacji papierów wartościowych mogą wymagać centralizacji struktur zarządzania, podważając fundamentalną zasadę decentralizacji.

Wpływ MiCA i DORA na europejskie DAO

Rozporządzenie o rynkach kryptoaktywów (MiCA) Unii Europejskiej, w pełni obowiązujące od 2024 roku, fundamentalnie kształtuje krajobraz regulacyjny dla DAO w Europie. MiCA explicite wyłącza ze swojego zakresu usługi świadczone w sposób „w pełni zdecentralizowany” bez jakiegokolwiek pośrednika, co teoretycznie powinno zwolnić prawdziwie zdecentralizowane DAO z wymogów regulacyjnych. Jednak diabeł tkwi w szczegółach – brak jasnej definicji „pełnej decentralizacji” tworzy znaczącą niepewność prawną.

Digital Operational Resilience Act (DORA), który wejdzie w życie w styczniu 2025 roku, dodaje kolejną warstwę złożoności. DORA ustanawia rygorystyczne wymogi dotyczące cyberbezpieczeństwa i odporności operacyjnej dla podmiotów finansowych, potencjalnie obejmując DAO świadczące usługi finansowe.

Paradoks regulacyjny jest oczywisty: próby dostosowania się do wymogów regulacyjnych mogą zmusić DAO do przyjęcia struktur i pro-

cesów, które fundamentalnie podważają ich zdecentralizowaną naturę. DAO stają przed dylematem wyboru między pozostaniem w pełni zdecentralizowanymi i potencjalnie nielegalnymi, a centralizacją w celu uzyskania zgodności regulacyjnej, tracąc przy tym swoją innowacyjną przewagę.

Wnioski i perspektywy rozwoju

Zdecentralizowane organizacje autonomiczne reprezentują fundamentalne wyzwanie dla tradycyjnych systemów prawnych, wymuszając prze-myślenie podstawowych koncepcji osobowości prawnej, odpowiedzialności i jurysdykcji. Podczas gdy niektóre jurysdykcje, jak Wyoming, Wyspy Marshalla czy Szwajcaria torują drogę innowacyjnym rozwiązaniom prawnym, globalny krajobraz regulacyjny pozostaje fragmentaryczny i niepewny.

Kluczowe wyzwanie polega na pogodzeniu zdecentralizowanej natury DAO z potrzebą odpowiedzialności, ochrony uczestników i zgodności regulacyjnej. Paradoksalnie, próby regulacji często wymuszają centralizację, podważając fundamentalne zasady, na których opierają się DAO. Rozwiązanie tego paradoksu wymaga innowacyjnego myślenia prawnego, które wychodzi poza tradycyjne kategorie i tworzy nowe ramy dostosowane do realiów cyfrowej, zdecentralizowanej gospodarki.

©©